

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Гуманітарно-економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та фінансів**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Приймальної комісії
Бердянського державного
педагогічного університету
27 березня 2020

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
з дисципліни
«Комплексний іспит за фахом підготовки»

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Бердянськ - 2020

ЗМІСТ

<u>1. Пояснювальна записка</u>	4
<u>2. Зміст програми</u>	6
<u>3. Критерії оцінювання</u>	20
<u>4. Список рекомендованої літератури</u>	22

1. Пояснювальна записка

Мета вступного фахового вступного випробування для вступу на здобуття освітнього ступеня магістра: з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені бакалавра та освітньо-кваліфікаційному рівні спеціаліста, з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем магістра спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність в межах ліцензованого обсягу спеціальності.

Форма вступного екзамену – тестування.

Тест – це завдання стандартної форми, виконання якого дає можливість виявити рівень сформованості знань, умінь, навичок.

Загальна кількість завдань тесту – 90.

Час виконання тесту – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест із зарубіжної літератури складається із завдань двох форм:

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді (№ 1–85). Завдання складається з питання та чотирьох варіантів відповіді, з яких лише одна правильна.

2. Завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (№ 86–90).

Приклад тестового завдання

35. Стратегічні програми реалізуються через систему:

1. поточних планів;
2. поточних та оперативних планів;
3. стратегічних і поточних планів;
4. стратегічних, поточних і оперативних планів

86. Розрахункове завдання

На момент укладання угоди ціна одиниці продукції становила 180 тис. гр. од. (Цо), 60% в ціні складала вартість матеріальних ресурсів (Пм), 20% — заробітна плата (Пз), 20% — інші елементи ціни (І). На кінець кварталу вартість матеріалів збільшилась на 10%, а середня заробітна плата зросла на 12%. Визначити ціну одиниці продукції на кінець кварталу, користуючись формулою.

Перелік дисциплін, що виносяться на фахове вступне випробування:

1. Економіка підприємства
2. Організація виробництва
3. Основи підприємництва
4. Стратегія і розвиток бізнесу

Вимоги до відповіді вступника

Під час тестування вступник повинен показати:

а) чітке знання означень, економічних понять, термінів, формулювань правил, передбачених програмою;

б) вміння точно і стисло висловити думку в усній і письмовій формі, використовувати відповідну символіку;

в) наявність вмінь і навичок, передбачених державними стандартами, вміння застосовувати поняття, методи і факти при розв'язуванні практичних задач і вправ.

2. Зміст програми

2.1. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Тема 1. Загальна характеристика та класифікація підприємств.

Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія й різноманітні цілі підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства. Юридичні акти, що є законодавчою базою функціонування підприємства (організації). Класифікація підприємств та її практичне значення. Сутнісна характеристика структури підприємства. Виробнича структура підприємства: сутність і види. Чинники формування й зміни виробничої структури підприємства. Загальна структура підприємства (організації).

Інтеграційні форми підприємств та організацій. Форми добровільного інституційного об'єднання підприємств і організацій (асоціації, концерни, корпорації, фінансово-промислові групи, холдинги тощо). Мета їх створення, особливості та ефективність діяльності.

Тема 2. Підприємницька діяльність суб'єктів господарювання.

Підприємницька діяльність як основна сучасна форма господарювання. Принципи здійснення, форми типи й моделі підприємницької діяльності. Правове забезпечення підприємництва. Франчайзинг як особлива форма організації бізнесу. Виробнича та посередницька діяльність.

Підприємницькі договори (контракти, угоди). Структура договорів і порядок їх укладання. Типовий зміст, загальні й специфічні умови договору. Формулювання конкретних умов договору.

Тема 3. Управління і структура.

Особливості управління як системи. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємствами та організаціями.

Поняття і теоретико-методологічна основа класифікації методів управління. Змістова характеристика економічних, організаційно-розпорядчих і соціально-психологічних методів управління. Організаційні форми реалізації методів управління суб'єктами господарювання різного рівня.

Сутність і параметри організаційної структури управління підприємством. Основні типи організаційних структур управління: лінійно-функціональні, дивізійні, матричні. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими й

невиробничими підприємствами. Особливості вибору організаційних структур управління для новостворюваних підприємств різних розмірів і форм власності.

Тема 4. Персонал.

Поняття персоналу в контексті економічних понять трудових ресурсів, кадрів, трудового потенціалу та ін. Категорії персоналу підприємства (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями і кваліфікацією. Виокремлення й характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Чинники, що потребують урахування у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу фірми. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, сфер діяльності та форм власності. Розрахунки чисельності окремих, категорій робітників виробничих підприємств. Обґрунтування раціональної структури персоналу підприємств різних типів та інфраструктурних організацій.

Поняття й основні елементи системи управління персоналом підприємств (організацій), інших суб'єктів господарювання. Сучасні вимоги держави й фірми до ділових якостей різних категорій персоналу. Адаптована до ринкових умов господарювання система формування та набору різних категорій персоналу. Методи оцінки й добору працівників для підприємств чи інших суб'єктів господарювання. Форми й ефективність підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації персоналу (кадрів).

Тема 5. Матеріальні та нематеріальні активи.

Матеріальні активи як сукупність виробничих фондів та іншого майна підприємства. Поділ виробничих фондів на основні й оборотні, їх роль у здійсненні процесу виробництва продукції або надання послуг. Первісна, відновна й залишкова вартість основних фондів. Індксація основних фондів. Класифікація основних фондів за ознакою функціонального призначення та участі у виробничих процесах. Видова (технологічна) структура основних фондів, фактори й тенденції динаміки на підприємствах.

Фізична суть техніко-економічного старіння знярядь праці та форми запобігання цьому (ремонт, модернізація, заміна). Амортизація основних фондів. Норми амортизаційних відрахувань.

Елементний склад оборотних фондів. Характеристика виробничих запасів, напівфабрикатів власного виготовлення, незавершеного виробництва і витрат майбутніх періодів. Нормування витрат матеріальних ресурсів і обчислення необхідного обсягу оборотних фондів. Показники і способи найефективнішого використання матеріальних ресурсів. Політика

ресурсозбереження.

Поняття й види нематеріальних ресурсів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Характеристика об'єктів промислової власності (винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків, знаків обслуговування). Інформаційні технології та програмні продукти. Інші нематеріальні ресурси («ноу-хау», раціоналізаторські пропозиції, найменування місця походження товару, гудвіл фірми). Нематеріальні активи як юридичне оформлені права виключного користування об'єктами промислової та інтелектуальної власності, їх вартісна оцінка й строки зношування (старіння).

Тема 6. Обігові кошти.

Сутнісна характеристика обігових коштів як сукупності поточних витрат фінансових коштів. Виокремлення обігових коштів, що обслуговують сфери виробництва й обігу. Нормовані й ненормовані обігові кошти. Функціональна та елементна структура обігових коштів, її динаміка на підприємствах різних галузей економіки. Джерела формування обігових коштів.

Призначення нормування (розрахунку нормативів) обігових коштів. Методи розрахунку нормативів обігових коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого рахунку). Обчислення нормативів обігових коштів в окремих їхніх елементах (виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції). Визначення сукупного нормативу обігових коштів підприємства.

Основні показники рівня ефективності використання обігових коштів: коефіцієнти оборотності (кількість оборотів) й завантаження, тривалість одного обороту, рентабельність; методика їх розрахунку. Шляхи підвищення ефективності використання обігових коштів (оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення; прискорення реалізації виробленої продукції). Проблеми нестачі обігових коштів і поновлення їхньої величини до нормативного рівня за умови кризової ситуації на підприємстві.

Тема 7. Інвестиції: формування, використання, ефективність.

Сутність, характеристика інвестицій як найважливішого фінансового ресурсу для створення, функціонування й розвитку суб'єктів господарювання. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Внутрішні й зовнішні джерела інвестування. Прямі та портфельні іноземні інвестиції. Різновиди і структура реальних (виробничих) інвестицій.

Технологічна й відтворювальна структура капітальних вкладень, тенденції її зміни у часі.

Розрахунки обсягу потрібних виробничих інвестицій з урахуванням економічної ситуації на ринку і підприємстві (істотне зростання або зменшення попиту на продукцію фірми, урівноваження попиту й пропонування). Обґрунтування джерел фінансування та обчислення необхідного обсягу капітальних вкладень відповідно до можливих варіантів економічної ситуації на ринку і підприємстві.

Загальні положення методології визначення ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Методика оцінки ефективності виробничих інвестицій за умов ринкових відносин з урахуванням грошових потоків, ставки дисконту (капіталізації), господарського ризику та інфляції. Основні показники оцінки ефективності виробничих інвестицій (капітальних вкладень). Сукупність чинників, що впливають на рівень ефективності інвестицій.

Економічне обґрунтування інвестиційних проектів різних суб'єктів господарювання у повному або короткому варіантах бізнес-плану. Стисла характеристика інвестиційного проекту. Форма здійснення й необхідний обсяг інвестицій для практичної реалізації проекту. Період між початком інвестування і початком експлуатації об'єкта. Середня щорічна сума прибутку протягом раціональної експлуатації виробничого об'єкта як показник ефективності інвестиційного проекту.

Тема 8. Техніко-технологічна база виробництва.

Поняття і значення техніко-технологічної бази виробництва. Складники техніко-технологічної бази, найефективніші способи її формування на підприємстві. Особливості формування виробничої бази на підприємствах різних галузей.

Тема 9. Продуктивність, мотивація й оплата праці.

Продуктивність праці як економічна категорія. Методичні підходи до розрахунку продуктивності праці на виробничих підприємствах. Чинники зростання продуктивності праці. Динаміка продуктивності праці на підприємствах різних галузей. Наявні резерви зростання продуктивності праці та заходи для їх використання в сучасних умовах господарювання. Розрахунки можливого зростання продуктивності праці за рахунок дії окремих і певної сукупності чинників.

Поняття оплати праці. Основна заробітна плата й додаткова оплата праці. Функції оплати праці та їх реалізація. Залежність оплати праці від кінцевих результатів діяльності. Сучасна державна політика оплати праці.

Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту. Формування внутрішньо фірмової політики оплати праці. Регулювання оплати праці на основі колективного договору.

Мінімальна заробітна плата. Тарифна система. Єдина тарифна система розрядів і коефіцієнтів з оплати праці. Диференціація оплати праці за певними ознаками. Оплата праці керівників, спеціалістів і службовців. Форми й системи оплати праці робітників. Вибір форм і систем оплати праці на підприємствах різних форм власності. Можливість колективних форм організації та оплати праці. Сутність і стимулююча роль участі працівників фірми в її прибутках (доходах).

Тема 10. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції (послуг).

Загальна сутнісна характеристика продукції, її класифікація й вимірники обсягу. Номенклатура й асортимент продукції (послуг). Валова, товарна, чиста й реалізована продукція.

Змістова характеристика матеріально-технічного забезпечення (МТЗ). Форми й системи МТЗ. Системи живлення внутрішньовиробничих підрозділів матеріалів. Обчислення потреби підприємства в матеріалах. Запаси матеріалів та їх регулювання. Оптимізація партій поставки матеріалів.

Якість продукції (послуг) як економічна категорія. Показники й методи оцінки якості продукції (послуг). Поняття й визначення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на ринку. Багато-напрявлений вплив підвищення якості виробів на економіку та імідж підприємства. Технічні, організаційні та соціальні заходи для підвищення якості й конкурентоспроможності продукції (послуг) вітчизняних товаровиробників.

Стандартизація продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Наявні в Україні стандарти й технічні умови, сфери їх застосування. Сертифікація продукції, її економічне значення. Обов'язкова й добровільна сертифікація виробів. Міжнародні системи сертифікації. Національні системи якості. Формування систем якості на підприємствах. Економічна й соціальна ефективність стандартизації та сертифікації продукції.

Державний нагляд за дотриманням вимог стандартів, здійснюваний територіальними органами Держстандарту України - центрами стандартизації, метрології та сертифікації. Об'єкти державного нагляду. Матеріальна відповідальність товаровиробників за порушення вимог стандартів. Внутрішньовиробничий технічний контроль якості. Об'єкти та основні види технічного контролю якості на підприємствах.

Тема 11. Поточні витрати та ціни на продукцію (послуги).

Поточні витрати (собівартості продукції) як комплексний економічний показник. Включення поточних витрат виробництва до собівартості продукції (послуг). Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками (ступенем однорідності, зв'язком з обсягом виробництва, способом обчислення на одиницю продукції). Структура поточних витрат за окремими групами первинних елементів на підприємствах різних галузей і тенденція її зміни з часом.

Зміст і методика обчислення кошторису виробництва. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Порядок розробки кошторису виробництва залежно від стадії й форми прогнозування, наявності інформації, розміру підприємства. Загальний рівень поточних витрат на виробництво валової, товарної й реалізованої продукції.

Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання й калькуляційні одиниці. Типова номенклатура калькуляційних статей витрат для більшості підприємств різних галузей.

Методика обчислення окремих статей калькуляції. Прогнозування собівартості нових виробів. Можливі методи прогнозування (питомих витрат, бальний, агрегатний, кореляційний).

Обґрунтування й вибір стратегії зниження поточних витрат на підприємствах України. Групи чинників (способів) зниження поточних витрат у розрахунку на одиницю продукції: підвищення технічного рівня виробництва; вдосконалення організації виробництва, праці й управління; збільшення обсягу виробництва та підвищення якості продукції. Визначення впливу окремих техніко-економічних чинників на зменшення поточних витрат.

Поняття, роль і функції ціни в ринковій економіці. Види цін та сфери їх застосування. Методи встановлення ціни: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо. Система знижок і доплат до ціни. Державне регулювання ціноутворення. Шляхи вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

Тема 12. Фінансово-економічні результати та інтегральна ефективність діяльності.

Прибуток і дохід як-основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Прибутковість і дохідність: їх сутність та різниця між ними. Джерела формування загальної величини прибутку (доходу) підприємства. Типова схема використання прибутку (доходу) підприємства.

Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки в Україні.

Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства. Загальна характеристика рентабельності застосовуваних (інвестованих) ресурсів. Обчислення рентабельності: виробничих фондів (виробництва); сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Рентабельність певного обсягу продукції та окремих виробів. Динаміка і способи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей економіки України.

Суть, важливість і методичні підходи до оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Групи показників для оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності; методика їх обчислення. Накопичення обліково-звітної інформації для аналітичної оцінки фінансово-економічного стану підприємства.

Економічна суть і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Принципи формування системи показників ефективності виробничо-господарської та комерційної діяльності. Вимірювання економічної ефективності ресурсів і витрат. Оцінка соціальної ефективності діяльності підприємства.

Класифікація чинників зростання ефективності виробництва за певними ознаками: видами витрат і ресурсів (джерелами зростання); напрямками розвитку й удосконалення виробництва; місцем реалізації в системі управління виробництвом.

Тема 13. Реструктуризація і санація підприємств і організацій.

Система виживання підприємства (організації) в ринкових умовах господарювання. Реструктуризація підприємства (організації) як найрадикальніший захід системи виживання й виходу з економічної кризи, припинення спаду виробництва та його стабілізації. Сутнісна характеристика й можливі форми реструктуризації підприємства (організації). Конверсія, розукрупнення й диверсифікація виробництва як дійові форми реструктуризації суб'єктів господарювання. Розробка й здійснення програми (бізнес-плану) реструктуризації підприємства (організації). Вітчизняний і зарубіжний досвід реструктуризації різних суб'єктів господарювання.

Суть механізму санації (фінансово-економічного оздоровлення) та її цілей. Програма санаційних заходів фінансово-економічного характеру. Особливості державної підтримки проведення санації потенційно конкурентоспроможних підприємств (організацій). Практика й ефективність санації суб'єктів господарювання в Україні.

Тема 14. Банкрутство й ліквідація підприємства.

Сутнісна характеристика банкрутства підприємства (організації). Причини й симптоми банкрутства фірми. Визначення зон ризику та реакція підприємства (організації) на настання кризового фінансово-економічного стану. Класифікація чинників, що сприяють банкрутству фірми. Процедура оголошення банкрутства в засобах масової інформації. Основні положення Закону України «Про банкрутство».

Процес ліквідації (припинення діяльності) збанкрутілого суб'єкта господарювання. Управління майном боржника та оцінка можливих наслідків ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій). Комплекс організаційно-економічних заходів і допустима тривалість процесу ліквідації підприємства (організації) — банкрута. Конкретні форми ліквідації підприємств (організацій) — банкрутів (фізичне припинення діяльності, розпродаж майна «з молотка», репрофільювання діяльності зі зміною власника та ін.), що застосовуються в Україні.

2.2. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

Тема 1. Організація виробництва: сутність і задачі.

Сутність категорій «виробництва», «організації», «організація виробництва».

Основні задачі організації виробництва. Специфічні задачі організації виробництва.

Тема 2. Промислове підприємство як виробнича система.

Сутність підприємства, його задачі та єдність. Продукції підприємства, властивість виробничих систем. Підприємство як виробнича система.

Тема 3. Виробнича структура підприємства.

Виробнича структура підприємства та її фактори. Види виробничих структур. Типи виробничих структур. Показники структури підприємства виробничої системи.

Тема 4. Виробнича потужність підприємства.

Сутність поняття виробничої потужності та її фактори. Розрахунок виробничої потужності. Показники ефективного використання виробничої потужності: шляхи покращення використання виробничої потужності.

Тема 5. Виробничий процес та його організація в часі.

Сутність і структура виробничого процесу. Принципи організації виробничого процесу. Виробничий цикл і його структура. Організація виробничого процесу в ній: послідовний, паралельний, паралельно-

послідовний.

Тема 6. Організація виробничого процесу в просторі (типи та методи організації виробництва).

Типи виробництва та виробництва та їх порівняльна характеристика. Методи організації виробництва в просторі, особливості і переваги поточного методу організації виробничого процесу. Автоматизоване його основні напрямки.

Тема 7. Організація та оснащення робочого місця.

Робоче місце: сутність. Організація робочого місця. Обслуговування робочого місця. Показники організації робочих місць. Економіка робочого місця.

Тема 8. Організація ремонтного господарства.

Сутність та задачі ремонтного господарства. Єдина система планово-попереджувальних ремонтів (ЕСППР) та її підприємств. Організація та управління ремонтною службою підприємств. Планування ремонту обладнання.

Тема 9. Організація інструментального господарства.

Сутність та задачі інструментального господарства. Структура та організація управління інструментальним господарством. Шляхи вдосконалення інструментального господарства.

Тема 10. Організація енергетичного господарства.

Організація енергетичного обслуговування виробництва. Організація і управління енергетичним господарством підприємствами. Планування енергостатичних і енергетичних балансів. Організація ремонту енергообладнання. Вдосконалення організації енергетичного обслуговування підприємства.

Тема 11. Організація транспортного господарства.

Склад та задачі транспортного господарства. Організація транспортного обслуговування виробництва. Попит на вантажні роботи та вантажообіг.

Тема 12. Організація складського господарства.

Організація складського обслуговування виробництва. Види складів та їх функції. Механізація навантажно-розвантажуваних робіт. Організація тарного господарства.

Тема 13. Організація технічного контролю та сертифікація продукції.

Організація технічного контролю на підприємстві. Види та об'єкти технічного контролю Засоби технічного контролю. Метрологічне

забезпечення якості продукції. Залік та аналіз обороту. Сертифікація продукції: гарантія та її якість. Сутність та принципи сертифікації. Організація сертифікації.

Тема 14. Організація матеріально-технічного забезпечення виробництва.

Сутність матеріально-технічного забезпечення та її види. Система матеріально-технічного забезпечення: структура та функції служби матеріально-технічного забезпечення. Організація нормування витрат, контролю якості та забезпечення робочих місць матеріальними ресурсами. Лімітні документи постачання матеріалів. Шляхи економії матеріалів.

Тема 15. Організація збуту готової продукції.

Сутність збуту продукції. Служба збуту: збутова та маркетингова орієнтація. Їх функції та організація. Способи збуту продукції та їх особливості.

Тема 16. Система створення та освоєння нової продукції.

Сутність нововведень та технічної підготовки виробництва до їх впровадження. Етапи технічної підготовки виробництва. «Петля якості». Структуризація виробництва конкурентноспроможної продукції.

Тема 17. Організація на підприємстві науково-дослідницької роботи.

Сутність науково-дослідницької та експериментально-конструкторської роботи. Відкриття, винахід, раціоналізаторська пропозиція – сутність та особливість.

Тема 18. Конструкторська та технологічна підготовка виробництва.

Етапи конструкторської підготовки виробництва на основі ЕСКД та їх сутність. Технологічність конструкції виробу. Методологічна експертиза конструкторської документації. Сутність технологічної підготовки виробництва та її відповідність вимогам ЕСТД. Перелік робіт по технологічній підготовці виробництва.

Тема 19. Організаційно-економічна підготовка виробництва.

Сутність організаційно-економічної підготовки виробництва та перелік робіт по ній. Планування процесу освоєння нової продукції.

Тема 20. Організація освоєння нової продукції.

Період освоєння нової продукції. Виготовлення дослідного зразка (дослідної партії). Методи переходу на виробництво нової продукції.

Тема 21. Ритмічність виробництва. Сутність оперативно-виробничого планування.

Ритмічність виробництва: сутність і показники оперативно-виробничого планування - центральна ланка організації ритмічної роботи.

Система оперативного управління виробництва. Оперативно-виробниче планування.

Сутність, задачі планово-залікової одиниці, календарно-планові нормативи. Ефективність оперативно-виробничого планування.

Тема 22. Системи оперативно-виробничого планування та організація оперативного регулювання виробництва.

Міжцехове та внутрішньоцехове планування виробництва. Етапи оперативно-виробничого планування (ОВП). Системи ОВП: позаказна, подетальна, комплектна. Організація оперативного регулювання виробництва-диспетчергування.

2.3. ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Тема 1. Підприємництво – характерна риса економічного розвитку суспільства.

Розвиток теорій підприємництва. Сутність і характерні риси підприємництва. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності в ринковій економіці. Підприємець – головна фігура економічного процесу. Особисті якості підприємця.

Тема 2. Формування підприємницьких структур.

Умови, необхідні для підприємницької діяльності. Принципи організації підприємницьких структур. Основні види підприємств та їх організаційні форми. Об'єднання підприємств: асоціація, корпорація, холдинг, консорціум, концерн. Господарські товариства як суб'єкти підприємництва та їх види. Особливості створення та функціонування акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, товариств з додатковою відповідальністю, повних товариств, командитних товариств. Здійснення підприємницької діяльності без створення юридичної особи. Особливості діяльності виробничого кооперативу. Особливості розвитку підприємництва в Північному Приазов'ї.

Тема 3. Механізм створення власної справи.

Вибір способу започаткування бізнесу. Традиційні способи: створення нового підприємства, купівля існуючого бізнесу. Нетрадиційні способи: прямий маркетинг, пересувна торгівля, франчайзинг, надомний бізнес, вихід зі складу великої компанії. Етапи започаткування власної справи.

Засновницькі документи та їх підготовка. Статут підприємництва та засновницький договір. Формування статутного фонду. Порядок відкриття рахунка суб'єкта підприємницької діяльності в установі банку. Припинення діяльності підприємницьких структур.

Тема 4. Ринок та конкуренція у системі підприємництва.

Сутність ринку як сфери бізнесу. Зміст конкуренції в системі підприємництва. Методи конкурентного суперництва. Моделі конкурентної поведінки. Особливості поведінки підприємця на конкурентних (досконала конкуренція, монополістична конкуренція) та неконкурентних (олігополія, монополія). ринках. Підприємницька таємниця. Розвиток конкуренції в сучасних умовах.

Тема 5. Планування підприємницької діяльності.

Сутність та види планування. Бізнес-план – основа створення підприємства. Стадії розробки бізнес-плану. Структура та технологія розробки бізнес-плану. Сутність та принципи комерційного розрахунку.

Тема 6. Підприємницький ризик.

Сутність та функції ринку. Види ризиків. Способи оцінки ризиків підприємства. Сутність та основні види ризиків. Управління економічними ризиками. Причини економічних ризиків. Стратегія управління ризиком. Шляхи та методи зниження ризику у підприємницькій діяльності. Інструменти управління ризиками. Страхування як інструмент економічного захисту підприємця. Механізм зменшення економічних ризиків на мікрорівні: дослідження ринку, страхування, диверсифікація ризиків, використання застави, поточний контроль, створення спеціальних резервів і запасів.

Тема 7. Державне регулювання підприємницької діяльності.

Необхідність та сутність державного регулювання підприємництва, його форми та методи: адміністративні, правові, економічні. Прямі та непрямі методи регулювання. Інструменти впливу держави на розвиток підприємництва: податкова політика, цінове та кредитно-грошове регулювання, амортизаційна політика, регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Обмеження в підприємницькій діяльності. Патентування і ліцензування підприємницької діяльності. Стандартизація і сертифікація. Державна реєстрація суб'єктів підприємництва. Державна підтримка підприємництва. Механізм державної фінансової допомоги суб'єктам підприємництва. Кадрове та інформаційне забезпечення державою підприємницької діяльності. Державні та міжнародні організації, що сприяють розвитку підприємництва.

Тема 8. Основи оподаткування підприємницької діяльності.

Сутність податків та загальні основи оподаткування. Податкова система держави та основні види податків в Україні. Оподаткування прибутку підприємств. Платежі за ресурси. Непрямі податки, які сплачують підприємства. Збори і цільові відрахування, які сплачують підприємства. Місцеві податки і збори. Особливості оподаткування суб'єктів малого бізнесу. Загальна та спрощена системи оподаткування. Єдиний податок. Фіксований податок.

Тема 9. Маркетинг підприємницької діяльності.

Сутність та значення маркетингу в підприємницькій діяльності. Основна мета та завдання маркетингу. Основні принципи маркетингу. Торгівля і комерція. Вивчення можливостей підприємства. Маркетингові комунікації. Реклама. Нові методи збуту товарів: Internet-комерція, реалізація товарів за каталогами.

Тема 10. Менеджмент підприємницької діяльності.

Суть і значення менеджменту. Школи практичного менеджменту. Види та функції менеджменту. Сутність і методи підприємницького управління. Функціональне управління в підприємстві. Планування розвитку суб'єкта підприємництва. Типи менеджерів у вітчизняній та зарубіжній практиці. Менеджер як організатор ефективного управління. Вимоги до ділових і особистих якостей менеджера.

Тема 11. Міжнародне підприємництво.

Сутність та характеристика міжнародного підприємництва. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Розвиток та форми міжнародної підприємницької діяльності. Прямі іноземні інвестиції. Портфельні інвестиції. Глобалізація міжнародного підприємництва. Участь підприємців Північного Приазов'я у міжнародному підприємстві.

Тема 12. Культура підприємництва.

Сутність і значення культури підприємництва. Сутність, види та елементи підприємницької культури. Стилi керівництва: демократичний, ліберальний, автократичний. Норми і правила поведінки керівника. Методи і стилі розв'язання конфліктів. Соціальні цінності та культура підприємницької діяльності. Основні методи впливу підприємця на підлеглих. Психологія підприємництва. Ділова та професійна етика.

2.4. СТРАТЕГІЯ І РОЗВИТОК БІЗНЕСУ

Тема 1. Стратегія і розвиток бізнесу: поняття, еволюція концепції.

Сутність стратегії. Еволюція концепції стратегії підприємства. Характеристика розробок десяти шкіл стратегій. Види стратегій. Вивчення сутності стратегії підприємства, її еволюції та видів

Тема 2. Організація стратегічного управлінського обліку.

Підходи до стратегічного управління, етапи управління і конкурентні стратегії підприємства. Крива досвіду і стратегічне позиціонування, ранжування ключових чинників успіху, суть концепції сталого розвитку.

Тема 3. Управління витратами та цінністю підприємства.

Сутність стратегічного управління витратами, аналіз ланцюжка цінності, та калькуляція витрат повного життєвого циклу. Порівняння процесу традиційного калькулювання та калькулювання цільової собівартості, цілі зворотного інжинірингу (пошарового аналізу), метод кайзен костинг.

Тема 4. Оцінювання середовища функціонування підприємства.

Сутність та методи стратегічного аналізу. PEST-аналіз. Аналіз галузі. SWOT-аналіз

Тема 5. Інструменти формалізації та прийняття рішень.

Взаємозв'язок видів управлінських рішень за рівнями управління та ступеня деталізації операцій у цілях калькулювання за видами діяльності. Порівняння традиційного і поопераційно-орієнтованого обліку витрат (ABC/M-аналіз, ABB). Аналіз ефективності використання ресурсів (аналіз прибутковості клієнтів), планування матеріальних потреб (MRP-систем), інструментарій діагностики витрат підприємства.

Тема 6. Методи підвищення ефективності та управління якістю.

Реінжиніринг бізнес-процесів, теорія обмежень. Системи «TQC», «JIT», витрати і якість в стратегічному управлінському обліку, тотальна оптимізація «знизу вгору».

Тема 7. Фінансове оцінювання діяльності підприємств.

Оцінювання центрів відповідальності, методи оцінки інвестиційних проектів, оцінка їх ризику. Концепція стратегічного управління підприємством за показником суми доданої економічної вартості (EVA).

Тема 8. Збалансована система показників в системі стратегічного обліку.

Сутність і складові збалансованої системи показників, особливості застосування. Показники функціонування підприємства за Нортеном і Капланом, ефективність впровадження.

Тема 9. Корпоративна стратегія підприємства.

Сутність, принципи та особливості корпоративних стратегій підприємства. Види корпоративної стратегії

Тема 10. Матричні методи формування корпоративної стратегії підприємства.

Матричні методи портфельного аналізу. Матриця Бостонської консультативної групи (матриця росту). Багатокритеріальні матриці портфельного аналізу

Тема 11. Альтернативність у стратегічному виборі.

Стратегічні альтернативи діяльності підприємства. Формування портфеля стратегічних альтернатив. Оцінювання і порівняння альтернативних варіантів стратегій

Тема 12. Декомпонування корпоративної стратегії.

Декомпонування загальних стратегій підприємства. Сучасні підходи до декомпонування стратегії підприємства

Тема 13. Загальна характеристика функціональної стратегії.

Сутність функціональної стратегії. Система забезпечуючих стратегій (ресурсні стратегії)

Тема 14. Стратегічні аспекти у функціональних сферах діяльності підприємства.

Функції вищого керівництва підприємства при розробці стратегії. Види функціональних стратегій та основні елементи організації їх розробки

Тема 15. Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні.

Особливості стратегічного підходу в управлінні українськими підприємствами на сучасному етапі. Перспективи використання стратегічного управління на підприємствах України

3. Критерії оцінювання

Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із 90 завдань, з яких – 85 тестів закритого типу (з альтернативними вибірковими відповідями в 4-х варіантах) та 5 тестів відкритого типу (самостійна відповідь на питання, на утворення логічних пар, на визначення термінологічних понять, написання міні-творів, есе та інших форм творчої роботи).

За кожен правильну відповідь нараховується 1 бал.

Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання	Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання
0	0	43	108
1	66	44	109
2	67	45	110
3	68	46	111
4	69	47	112
5	70	48	113
6	71	49	114
7	72	50	115
8	73	51	116
9	74	52	117
10	75	53	118
11	76	54	119
12	77	55	120
13	78	56	121
14	79	57	122
15	80	58	123
16	81	59	124
17	82	60	125
18	83	61	126
19	84	62	127
20	85	63	128
21	86	64	129
22	87	65	130
23	88	66	131
24	89	67	132
25	90	68	133
26	91	69	134
27	92	70	135
28	93	71	136

29	94	72	137
30	95	73	138
31	96	74	139
32	97	75	140
33	98	76	141
34	99	77	142
35	100	78	143
36	101	79	144
37	102	80	145
38	103	81	146
39	104	82	147
40	105	83	148
41	106	84	149
42	107	85	150

Від 86-го до 90-го завдання за кожну відповідь нараховується від 0 до 10 балів у залежності від повноти відповіді.

7,6 – 10 балів – завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано, висновки та пропозиції аргументовано і оформлено належним чином.

5,1 – 7,5 балів – завдання виконано повністю, але допущено незначні неточності у розрахунках або оформленні; або при належному оформленні завдання виконано не менш ніж на 80%.

2,6 – 5 балів – завдання виконано менш ніж на 60%, за умови належного оформлення; або не менш ніж на 80% якщо допущені незначні помилки у розрахунках або оформленні.

0 – 2,5 балів – завдання виконано менш ніж на 40%, без належного оформлення, зі значними помилками у розрахунках або оформленні.

Отже, за 5 завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю вступник може набрати від 0 до 50 балів.

Остаточна конкурсна оцінка (**КО**) за 200-бальною шкалою (від 0 до 200) формується за формулою:

$$\mathbf{КО} = \mathbf{ЗТ} + \mathbf{ВТ},$$

де **ЗТ** – бали за виконання завдань тесту з вибором однієї правильної (див. таблицю); **ВТ** – бали за виконання завдань тесту відкритої форми з розгорнутою відповіддю (від 86-го до 90-го).

4. Список рекомендованої літератури

Економіка підприємства

1. Господарський Кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144.
2. Кодекс України з процедур банкрутства // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74.
3. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
4. Закон України «Про оплату праці» // Галицькі контракти. – 1995. – №21.
5. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 378 с.
6. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.М.Бандурка, Є.В.Ковальов, М.А.Садиков, О.С.Маковоз; за заг. ред. О.М.Бандурки. – Харків: ХНУВС. – 2017. – 192 с.
7. Економіка підприємства: навч. посібник / О.В Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. – К.: Знання, 2015. – 390 с.
8. Економіка підприємства : навч. посіб., практикум / Я. С. Витвицький, У. Я. Витвицька, Н. О. Гавадзин, Р. Р. Зелінський ; Петренко В. П., ред. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2016. – 306 с.
9. Економіка підприємства: [навчальний посібник]/ В.В. Горлачук, І.Г.Яненко. – Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – 344 с.
10. Економіка підприємства: навчальний посібник/ В.П. Круш, В.І.Подвігіна, Б.М. Сердюк. – 2-ге вид. – К.: Ельга, 2015. – 777с.
11. Економіка підприємства: Навчальний посібник/ За ред.. В.С.Рижкова. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2014. – 253с.
12. Економіка підприємства: підручник/ за ред. А.В. Шегди. – К.: Знання, 2016. – 614с.
13. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. Б. Юрченко, Р.С.Кравчук, І. Б. Запужляк, І. І. Василик. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. – 377 с.
14. Кравчук, Р. С. Економіка підприємства : методичні вказівки для виконання розрахункових робіт / Р.С.Кравчук. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. – 47 с.
15. Кузьмин, В. М. Економіка підприємства та управлінська економіка : практикум / В. М. Кузьмин. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. – 51 с.

Організація виробництва

1. Андрійчук, І. В. Організація і планування виробничо-комерційної діяльності : практикум / І. В. Андрійчук, Н. І. Ящерицина. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2017. - 136 с.
2. Економіка і організація виробництва: навчальний посібник / Петренко К. В., Скоробогатова Н.Є. - К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 177 с.
3. Кулик, Т. П. Організація, планування і управління виробництвом : навч. посіб. / Т. П. Кулик. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. – 232 с.
4. Ільків, Є. Ю. Організація і управління виробництвом : лабораторний практикум / Є. Ю. Ільків, М. В. Галярник, М. М. Дутчин. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. - 37 с.
5. Організація виробництва. Круш П.В., Подвігіна В.І., Гулевич В.О. та ін. Підручник. – К.: Каравела, 2018. – 552 с.
6. Організація виробництва : навч. посібник / В. В. Прохорова, О.Ю.Давидова. – Х. : Вид-во Іванченка І.С., 2018. – 275 с.
7. Організація виробництва : підручник / А. І. Яковлев [та ін.] ; ред.: А.І.Яковлев, С. П. Сударкіна, М. І. Ларка ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – 436 с.
8. Організація виробництва: практикум/ Т.В. Кравченко, Т.С.Онисенко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. – 191с.

Основи підприємництва

1. Апопій В.В. Основи підприємництва. Навчальний посібник / В.В.Апопій, С.А.Середа, Н.О.Шутовська. – К.: Новий світ-2000, 2019. – 324 с.
2. Балабан, П.Ю. Комерційна діяльність / П.Ю.Балабан, М.П.Балабан, Т.Л.Міт'яєва, О.М.Михайленко, Л.О.Попова, М.М.Хурса. – К.: Знання, 2015. – 500 с.
3. Гой, І.В. Підприємництво: навчальний посібник для ст-ів ВНЗ / І.В. Гой, Т.П. Смелянська. – К. : Центр учбової літератури, 2017. – 368 с.: іл.
4. Грищенко І. М. Підприємницький бізнес: Підруч. для студентів ВНЗ / І.М. Грищенко. – К.: Грамота, 2016. – 519 с.
5. Кібік, О.М. Теорія бізнесу: навчальний посібник / О.М. Кібік, К.В.Білоус. – К. : Алерта, 2017. – 256 с.: іл.

6. Кулішов, В.В. Економічний довідник підприємця: навчальний посібник / В.В. Кулішов. – 2-е видання. – Львів : Магнолія-2006, 2019. – 162 с.: іл.
7. Основи підприємництва: Підручник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.] ; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 493 с.
8. Педько А. Основи підприємництва і бізнес-культура / А.Педько. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 168 с.
9. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за ред. д.е.н, проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми : Університетська книга, 2019. – 572 с.: іл.
10. Сотнік І. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : Підручник // І.Сотнік, Л.Таранюк. – К.: Університетська книга, 2018 – 572 с.

Стратегія і розвиток бізнесу

1. Войтків, Л. С. Формування бізнес моделі підприємства : практикум / Л. С. Войтків, Ю. В. Буй. - Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2017. – 43 с.
2. Кулик, Т. Антикризове управління підприємством : навчально-методичний комплекс / Т. Кулик. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2016. – 121 с.
3. Кушлик, О. Ю. Стратегічне управління : навчальний посібник / О.Ю.Кушлик, Г. С. Степанюк. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. – 199 с.
4. Монастирський Г.Л. Теорія організацій: підруч./ Г.Л.Монастирський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014 – 288 с.
5. Паневник, Т. М. Економіка та організація діяльності корпоративних структур : методичні вказівки для вивч. дисц. / Т. М. Паневник. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. – 63 с.
6. Скібіцький О. М. Загальна характеристика стратегічного управління // Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / О. М. Скібіцький. – Київ, 2006. – С. 6-46.
7. Стратегічне управління: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Уклад. В.О.Могилко, І.А.Дмитрієв, Р.В.Сагайдак-Нікітюк, І.Ю.Шевченко, О.А.Яценко. – Х.:ЗНАДУ, 2016. – 252 с.
8. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.:КНЕУ, 2004. – 699с.